

ÚLOHA A CÍLE ÚSEKU EKONOMICKÉHO ŘÍZENÍ FMO

Spolu s převratnými společensko-politickými změnami se po 17. listopadu 1989 dostaly do popředí přeměny ekonomické, shrnuté do rozsáhlé ekonomické reformy. Jde o reformu dalekosáhlého významu, reagující na výsledky vyhodnocení efektivně působících vnějších a vnitřních politicko-ekonomických faktorů, které se koncentrují do přechodu od centrálně plánované ekonomiky v ekonomiku tržní.

Vliv ekonomických přeměn se výrazně dotýká také Čs. armády jako jednoho z ekonomických subjektů státu. Spolu se změnami v úloze a postavení armády z politicko-právního hlediska se ekonomická reforma nejvíce promítá do změny myšlení, života, práce, řízení i např. organizačního začlenění skupin a jednotlivců.

Zámysl konstituovat v rámci FMO úsek ekonomického řízení je přímým odrazem politického a hospodářského vývoje v ČSFR a nového rozměru vnějších vztahů. Dominujícími faktory jsou dopady všech hospodářských vlivů na ekonomické zabezpečení Čs. armády, mezi nimi především omezené zdroje ze státního rozpočtu a minimální možnost tvorby vlastních zdrojů, dále pak cílevědomý a přesto rozporuplný proces uskutečňování ekonomicky nákladných politicko-právních změn, jako jsou profesionalizace a modernizace armády, vyvážený sociální program, reorganizace a redislokace atd., to vše s cílem dosáhnout v působnosti nové vojenské doktríny potřebné obranyschopnosti ČSFR.

Resort FMO je v podmínkách ekonomické reformy postaven z pohledu zabezpečení potřeb obrany a bezpečnosti státu do zcela nové role, kdy z dosavadního postu pasivního činitele, čerpajícího z „jistot“ centrálně plánované ekonomiky, se stává činitelem aktivním, chovajícím se zcela nově v podmínkách přechodu na tržní ekonomiku a jejího fungování.

V tomto procesu aktivního charakteru bude sehrávat dominantní úlohu i schopnost reagovat na potřeby další výstavby Čs. armády ve vztahu k zahraniční spolupráci. Jednostranné vyzbrojení armády jako důsledek dlouholetého zapojení ve svazku armád států Varšavské smlouvy, na druhé straně zpřetrhané vazby na tyto státy a armády bude činit stále větší potíže v udržení

stavu výzbroje a její modernizaci. Proto bude nutné hledat a pronikat na další trhy, oživovat dosavadní vztahy, nalézat optimální řešení zahraniční spolupráce a obchodu na poli vědy a techniky i materiálně technického zabezpečení. Úsek ekonomického řízení FMO by měl splnit vážnou úlohu v tomto procesu k dosažení efektivnosti těchto vztahů a jejich výsledků.

Před vyjasněním úlohy a cílů úseku ekonomického řízení FMO je nutné předeslat, že tento úsek sám není schopen vyřešit vážné dopady ekonomické reformy do jednotlivých oblastí výstavby Čs. armády a zabezpečení vojsk. Více, než kdy jindy se skutečně ekonomicky musí chovat každý subjekt řízení, každý jednotlivec. K tomu musí být zajištěna intenzivní moderní příprava vojenských ekonomů, ale i velitelů a diferencovaně všech ostatních příslušníků Čs. armády.

Při tvorbě návrhu na institucionalizaci úseku ekonomického řízení FMO byly respektovány základní faktory ovlivňující působnost i vnitřní organizační strukturu:

1. Působnosti ovlivňuje zejména požadavek funkčnosti subsystému. Proto byla navržena působnost tak, aby postihla celou ekonomickou sféru resortu a funkce ministra obrany ČSFR vně i dovnitř resortu FMO při respektování nových ekonomických podmínek státu a nových požadavků na politicko-organizační uspořádání ústředních orgánů státní správy.

2. Při změně způsobu a systému řízení je zapotřebí se oprostit od dosud fungujícího systému řízení ekonomických procesů a k tomu vytvořené organizační struktury.

Významným kritériem je přitom požadavek, aby se FMO jako celek a jeho jednotlivé úseky řízení zvláště staly skutečně vysoce profesionálními, politicko-správními, koncepčními a normotvornými orgány bez zátěže přímé řídicí a výkonné činnosti. Tu musí zabezpečovat výkonné orgány státní správy vytvořené mimo FMO a v oblasti řízení vojsk jednotlivé stupně velení.

3. V nově pojaté úloze a postavení FMO je závažným faktorem tvorby působností a organizační struktury vytváření těch činností, které sice nejsou výhradně koncepční, ale přesto je ministr obrany ČSFR k plnění svých funkcí podle kompetenčního zákona a ekonomicko-právních norem nezbytně potřebuje.

Výsledek tohoto posouzení je dosud předmětem diskusí, neboť nebylo dosaženo shody mezi jednotlivými úseky o nutnosti zabezpečení takových činností, jejich rozsahu a potřebě orgánů k jejich plnění.

4. V neposlední řadě byl vzat za základní kritérium tvorby návrhu požadavek posílení úlohy ekonomiky ve výstavbě Čs. armády a s tím souvisejícího zvýšení pravomocí a odpovědnosti v procesu ekonomického zabezpečení vojsk. Vytvořením autonomního úseku řízení nevzniká vztah nástupnictví

za současnou působnost finanční správy FMO, správy ústředního plánování GŠ ČSA či materiálových hospodářů. Vzniká integrující celek všech ekonomických dějů a procesů vně i uvnitř resortu FMO s přeměnou dosavadních působností i převzetím nových činností.

Při tvorbě návrhů nemohly být vzaty v úvahu (nebo jen zčásti) některé důležité okolnosti a dosud existují dílčí omezující bariéry, a to:

- Úsek ekonomického řízení se spolu s úsekem strategického řízení podle nového pojetí restrukturalizace FMO vytvářejí jako první již k 1. dubnu 1991. To se odehrává bez souběžných kontinuálních vazeb na další úseky řízení a na potřebné organizační prvky jednotlivých stupňů velení. To od samého počátku přináší nejasnosti, rozpory, často však jen nedorozumění při snaze o včasné a co nejúplnější vymezení hranic v působnostech mezi úseky a zajištění efektivního řízení vojsk. Je nutné si však uvědomit, že probíhající procesy v nových podmínkách budou podléhat stále analýze, kontrole a vyhodnocování k optimalizaci působností i organizačních struktur. Určitému časově omezenému experimentu se proto nutně nelze vyhnout, což zvyšuje i stádium, v němž se ekonomická reforma v současné době nachází.

- Nová organizační struktura FMO se vytváří v době, kdy subjekty hospodářského řízení státu, zejména ministerstva činná v ekonomické reformě, naplno a v původních počtech realizují přechod na tržní ekonomiku, její sociální dopady mj. předkládáním návrhů velkého počtu ekonomických zákonů i dalších právních předpisů. V tomto přechodném čínorodém období nelze přerušit, či oslabit vazby resortu FMO na ostatní resorty, vládu ČSFR, či federální shromáždění. Proto je nutné citlivě organizovat přechod na novou strukturu, aby úzké součinnostní vztahy zůstaly zachovány a velký rozsah činnosti byl zvládnut v potřebné kvalitě.

- Konečné uspořádání FMO a v něm úseku pro ekonomické řízení může být ovlivněno dalšími objektivními faktory, zejména konečnou verzí kompetenčního zákona, zásadami pro systemizaci ústředních orgánů státní správy, dále přechodem na nové uspořádání a odměňování ve státní správě.

Situace, kdy existují nejasnosti a pochybnosti, se budou opakovat, jak při tvorbě ostatních úseků řízení, tak i při návrzích působností a organizačních struktur jednotlivých stupňů velení. Proces reorganizace Čs. armády bude postupný, dlouhodobější, a v tom bude rovněž úloha úseku pro ekonomické řízení FMO, aby aktivně působil při dotváření potřebných vazeb v zajištění ekonomických procesů v horizontální i vertikální linii.

Tvorba návrhu konstituování úseku ekonomického řízení obsahovala stanovení základní úlohy, základních cílů, funkcí a funkční působnosti, potřebné organizační struktury a počtů osob.

Základní úlohou úseku je zabezpečit úkoly, podíl ministra obrany ČSFR jako člena vlády ČSFR při tvorbě a realizaci hospodářské i sociální politiky státu, její aplikaci v resortu FMO a realizaci v celé Čs. armádě.

Základním cílem ekonomického úseku je:

- v souladu s cílovým modelem rozvoje Čs. armády do roku 2005 a v podmínkách působení tržního mechanismu ekonomiky zabezpečit výstavbu a činnost Čs. armády,

- integrovat koncepční, normotvornou a metodickou činnost v oblastech ekonomického zabezpečení výstavby Čs. armády, finanční, rozpočtové a cenové politiky, platové, mzdové a sociální politiky, obchodní a podnikatelské činnosti v rámci resortu FMO,

- přechodem na ekonomické řízení, změnu způsobu rozdělování zdrojů a prostředků podstatně zvýšit ekonomickou efektivnost jejich využívání, tím přispět k realizaci strategických cílů rozvoje Čs. armády.

Základní funkce a funkční působnost úseku i jeho jednotlivých prvků konkretizují uvedené cíle tak, aby nedocházelo k duplicitě výkonu činnosti, ani k opomenutí žádné z činností. Z výčtu působností lze pro názornost uvést, že je posílena úloha rozpočtu a s ním i souvisejících činností, např. mzdové a sociální politiky, ekonomické kontroly, ekonomické analýzy a racionalizace.

Zcela novou oblastí činnosti je řízení ekonomiky tzv. komerční činnosti, do které se vedle již známého řízení ekonomiky státních podniků v oboru působnosti FMO a tvorby i hospodaření s mimorozpočtovými prostředky včleňuje integrované působení na efektivitu obchodní a podnikatelské činnosti v Čs. armádě. Jde o nadmíru složitou, v podmínkách Čs. armády neověřenou oblast tvorby doplňkových zdrojů, která vyžaduje hlubokou analýzu možností, předložení a prosazení návrhů na změnu právních předpisů, vymezení pravidel vlastního obchodu a podnikání, zajištění podmínek pro hmotnou zainteresovanost a stanovení pravomocí, vazeb uvnitř resortu. Pro tento náročný proces se již dnes vytvářejí příslušné prvky v úseku ekonomického řízení, ale i v dalších úsecích. Skupinovou práci odborníků by mělo být dosaženo potřebného stavu fungování a ověřování v praxi. V současné etapě prací je přínosem každá aktivita, názor, invence, proto se spolu s touto informací obracím i s žádostí o spolupráci s odborníky i širší vojenskou veřejností, kterou zajistí nově vytvářené prvky úseku ekonomického řízení FMO nebo do 1. dubna 1991 finanční správa FMO, či přímo náměstek ministra obrany pro ekonomické řízení Ing. Ivan Baláž.

Organizační struktura úseku ekonomického řízení FMO je výsledkem nového pojetí FMO, posílení dosavadních a přičlenění nových působností, jejich přerozdělení mezi prvky uvnitř a vně FMO.

Politicko-správní část FMO tvoří v jeho úseku ekonomického řízení náměstek ministra obrany pro ekonomické řízení a jemu podřízené tři početně malé správy a sekretariát. Pod přímým řízením náměstka ministra obrany pro ekonomické řízení jsou další orgány mimo FMO (tři úřady, institut a in-

spekce) transformující ve své působnosti činnosti zčásti koncepčního charakteru, převážně však odborně metodické, normotvorné Čs. armády a výkonné. Jde o činnosti dosud plněné FMO, které nelze odstranit ani převést na nižší stupně velení.

Stručně pojato se tak vytvářejí tyto prvky, které jsou součástí FMO, a to:

● **Ekonomická správa** – je určena pro tvorbu koncepcí ekonomického zabezpečení Čs. armády, souhrnného rozpočtu, finanční a cenové, mzdové a sociální, bankovní a měnové politiky, v tom zejména podílu resortu FMO. Zabezpečuje vztah na ústřední orgány státní správy federace a republik v oboru své působnosti.

● **Správa pro řízení komerční činnosti FMO** – je integrující orgán ekonomické efektivnosti obchodní a podnikatelské činnosti, včetně řízení ekonomiky státních podniků v oboru působnosti FMO a oblasti mimorozpočtových prostředků. Dále zajišťuje koncepcce a podíl na tvorbě celostátních předpisů, odborně metodicky řídí ekonomické procesy v komerční oblasti v resortu FMO.

● **Správa pro koordinaci ekonomiky výstavby FMO** – bude působit jako orgán pro koordinaci potřeb a požadavků jednotlivých úseků řízení FMO. Jejím úkolem je shrnovat potřeby výstavby Čs. armády s možnostmi a zdroji použitelnými v příslušném rozpočtovém období, dále je určena ke spolupráci zejména s generálním štábem ČSA a jeho materiálovými subjekty při zabezpečení vojsk a jeho optimalizaci.

Mimo FMO se vytvářejí ještě orgány státní správy, které zajišťují kontinuitu činností v přímých vazbách a podílejí se na činnosti správ FMO:

● **Vojenský úřad ekonomického zabezpečení** – je orgánem v úzké vazbě na ekonomickou správu a správu pro koordinaci ekonomiky výstavby FMO. Zajišťuje normotvornou činnost uvnitř Čs. armády, výkonnou činnost centra v oblastech mzdové a sociální politiky, finančně právní, účetnictví, výkaznictví, evidence, statistiky, ale i rozpočtu, cen apod. Je orgánem pro odborně metodické řízení nižších velitelských stupňů z hlediska finančních předpisů.

● **Vojenský úřad sociálního zabezpečení** – který je od 1. 1. 1991 postupně tvořen jako orgán integrující do této doby fungující orgány sociálního zabezpečení krajských (městských) vojenských správ. Podle harmonogramu přejímá výkonnou činnost KVS a automatizuje ji. Je orgánem správního řízení 1. stupně.

● **Vojenský úřad pro zabezpečení komerční činnosti** – je orgánem v úzké vazbě na správu pro řízení komerční činnosti FMO. Rozpracovává a organizuje realizaci přijatých koncepcí a opatření v oblasti ekonomiky obchodní a podnikatelské činnosti, jednotlivých aktivit. Spolupracuje s ostatními subjekty komerční činnosti.

● **Institut ekonomické analýzy a racionalizace** – nový orgán pro analýzu a zajištění informačního systému spolu s rozvojem racionalizace a automatizace ekonomických procesů a operací. Permanentní analýzou a spoluprací s Institutem strategických studií zajišťuje informace pro celý úsek ekonomického řízení.

● **Ekonomická inspekce** – je kontrolním orgánem v oblasti původní finanční kontroly a nově orgánem pro všestrannou kontrolu všech ekonomických subjektů a procesů. Postupuje v součinnosti s Inspekcí ministra obrany.

Složení, postavení, ale i např. početní rozměr jednotlivých prvků úseku musí být ověřeny praxí a zejména výsledky, kterých budou dosahovat. Některé činnosti budou na svém významu nabývat či klesat, jiné ztratí opodstatnění, některé se objeví nově. Nejdůležitější však v blízké době bude, jak budou zajištěny vazby na ostatní orgány vně i uvnitř Čs. armády, zejména k podřízeným vojskům. Proto bude nezbytné dále diskutovat, jak mají být orgány a funkce zajišťující ekonomické úkoly organizovány, jaké mají mít postavení, pravomoc a odpovědnost.

Přesto, že existují pochybnosti o správnosti nastolené cesty ekonomizace společnosti včetně Čs. armády, je přinejmenším nepochybná úloha ekonomiky na vývoj a budování demokratické společnosti, demokratické a moderní armády jako základu obrany státu. Vznik úseku ekonomického řízení FMO je nutné z tohoto hlediska považovat za první krok na této cestě v podmínkách Čs. armády, průlom do dosavadního centrálního řízení pasivního zaměření, nesporný mezník v nazírání na ekonomiku jako nezbytné součásti veškeré činnosti.

